

ו. לדעת הרבה פוסקים יש בביצה קלופה סכנה גם בדיעבד וברני יוסף, שרית בית שלמה, שו"ת שם ארדה"ל.

ובספר מטעמים (מערבת יין וסעודה ואכילה, אות י"ח) מביא בשם חוספות חיים ח"ל טעם בשנשאר שום קלוף או בצל קלופה בלילה (שאם יעבור עליהם הלילה סכנה לאכול מהם) ונותן אותי למלח. כי המלח מבטל את הרוח רעה ששורה עליו ולפיכך אם נשאר הראש של השום או הבצל או מעט מקליפת ביצה מותר עכ"ל. (וכיח בטעמי המנהגים, ליקוטים אות ט"ז). ובשו"ת ישיביל עברי ח"ו או"ח סימן מ"ד אות ד' כתב דאין קפידא בביצה מסוגלת בבית דתערב בה שמץ ובדומה כד' נשתנה מבריותה.

נ. בסיומן י"ד סעיף ה' הבאנו מחלוקת האחרונים האם מאכלים ששמו תחת המטה אסורים גם בדיעבד, והחיד"א פסק שם לאסור בדיעבד והוא בספרו ברכי יוסף י"ד סימן קט"ז (שו"ת ברכה) אות י', וכן במהזק ברכה י"ד סימן ו' אות ג'. ובכרית יוסף (שם) הוכיח כן מגבי' דידן בנדה דף י"ז והאכיל שום קלוף כו' מתחייב בפשוט משום דור' השורה עליהן. הרי רשום דור' אסור גם בדיעבד. גם בשו"ת בית שלמה ח"א י"ד סימן קפ"ט כתב דכאן אסור אפילו בדיעבד ראף לרמקולין בשאר דברים בה"ג כגון מאכלים תחת המטה, הכא לכי"ע יש לאסור בדיעבד כיון דמבואר בהגמ' והאוכל ביצה שעבר עליה הלילה הוא מתחייב בפשוט, ובשו"ת שם ארדה"ל שם ארדה"ל כ"ס י"ז אסור ג"כ אפילו בדיעבד וכתב דאין להקל בזה אפילו בהפסד מרובה, וכן בשו"ת חלקת יעקב ח"ד סימן י"ב גוטה לאסור אפילו בדיעבד. ובדברי יעב"ז ח"ב סימן ט"ז מביא דמונה אבותינו ואמותינו לחוש מאד לזה שלא להקל להשתמש בכיצים כאלו בשום אופן, ועני"ש בא"ת ה' שמענד לאסור גם לצורך מצוה ולצורך שבת, ובאמת הרי מבואר כן במש"כ ההוס' בשבת קמ"א וביצה רף י"ד וכן ברא"ש שם (הבאנו לעיל בהערה א') דאי אפשר להבין מעני"ש הד"ק, (וראה עוד בשו"ת קרן לרוד או"ח סימן א').

ובשו"ת מנחת יצחק ח"ו סימן ע"ד מצדד לומר דאין הביצה נאסרת יותר מכדי קליפה, ובאמת זה עלול להיות חומרא ולא קולא אם לא קלפו ונתערב בתערובת, ראה י"ד סימן צ"א סעיף ד' יבשי"ך ובט"ז שם דיש בזה מחלוקת הראשונים בדיון דבר הצורך כדי קליפה ולא קלפו ונתערב, ובפמ"ג (שפ"ד סק"ח) וכן בחידושי רמ"ק הביאו שיטת המג"א (בסימן תכ"ז סק"ג) דק"א אם הוא חומרא בעלמא מותר בדיעבד וכ"פ בערוך השולחן שם ובחכמת אדם, ולפני"צ צ"ע מה יהיה הדין בזה, ואבמ"ל.

ומה שהבאנו לעיל דיש מחמירים בזה אפילו במקום מצוה, לעומת זה מצאתי בשו"ת ישיביל עברי ח"ה י"ד סימן י"ד אות ד' שכתב דיש להקל בסעודת שבת דשומר מצוה לא ידע דבר רע, ובפרט כיון שלפני שאוכל איתם

ז. יש מי שכתב בדיעבד אפשר להיות את הביצה כמו בנטי"ל לשחרית (שו"ת יד מאיר), אבל דעת רוב הפוסקים דלא מנהגי (ארצות החיים, דברי יעב"ז, שו"ת מנחת יצחקא).

ח. יש להקל באכילת אבקת ביצים אף שעבר עליהם הלילה (שו"ת דגל אפרים, שו"ת חלקת יעקב, הר עכו, שו"ת אגרות משה) י"ב.

הוא מבורך עליהם הרי ע"י הברכה בורחת מהם הדור' שעליהם, אך תמוה הדבר לומר דע"י ברכה בורחת הסכנה רא"כ אף פעם לא יהיה חשש יצ"ע.

י"א. בשו"ת יד מאיר מסתמך על דברי הירושלמי דמשמע שם ליעניתה דאין איסור בזה מצד רוח רעה בזה"ל, לכן כתב ד"ס מנהגן של ישראל שאין מזהרין בזה, ימי שבא לחוש מהמת הגס' בנדה יבטל ברוב לבתחילה. (ובשו"ת חלקת יעקב ח"ד סימן י"ב כתב דאין לסמוך ע"ז, וכן מוכח מכל הפוסקים שהבאנו עד כה). עוד כתב בשו"ת יד מאיר דלולא דמסתפינא הייתי אומר מילתא חדתא וכל מקום שאמרינן דרוח רעה שורה עליהן מהני הדחה, שהרי לא אמרו שורה בחיבין דק שירה עליהן וכו', אכן המלבי"ם סתם בארצות החיים סימן ר' בהמאמר לארץ סקליב ולא מהני הדחה אוכלין שנגע בהם קידם נטי' רא"כ למה אסור לאכול ביצה קלופה, ודיחונה ג"כ, וראה בדברי יעב"ז ח"ב סימן ל"ג שהשיג על דברי ד"ד מאיר, דיש לחלק בין רוח רעה לרוח רעה, ובעיני כתב בשו"ת מנחת יצחק ח"ו סימן ע"ד.

י"ב. הנה בשאלה זו יש כמה זכמה פרטים רחששות, ולא עת האסף פה, ע"כ בבאר רק מה שנוגע לניד של ביצה קלופה (והרצוה לעי"ן בשאר הפרטים ימצא במקומות שנצין להלן). בשורה בית שלמה ח"א י"ד סימן קפ"ט דן בשאלה מעין שאלה דידן, היו אז סוחרים בכמה עיירות שקני ביצים לאלפים ולרבותות ושכרו הקליפות ושפכו ההלבונים לכמה חביות ושלחו למרחקים לאלו שהיו צריכים להם, יאת ההלמונים השאירו בחביות ותמכרו במקום לצורך אכילה. והבית שלמה ראיין בזה טיבא ומסקנתי לרחמי' גם בדיעבד בזה, והריד במנחת פתים י"ד סימן קט"ז, וכן בדברי תשובה סימן קט"ז סק"ד, אולם יאה מש"כ בשו"ת חלקת יעקב ח"א סימן ק"א דמברכי שאר האחרונים נראה שהבית שלמה הפריז על המנהג דהא הרמב"ם והשר"ע לא הוכיחו מדין זה כלל, מה עוד שגמ"ד שקונים מהעכו"ם מקרי בדיעבד כמבואר ביו"ד ר"ס ק"ח, וכן הקיל בזה בשו"ת שכתב הל"ח ח"ו סימן ק"א, וראה עוד בשו"ת יושב משה סימן כ"ח, ובשו"ת דגל אפרים סימן כ"ח דן כבר בדיון אבק הביצים עצמו (רמק"י קלער פוליוע"ר ולשונות שנעשה ע"י אומן מחלבוני ביצים ומייבשים אותו עד לאכ"ן, ורייב יע"ז יבין דנהייבש יעשה כאפר נמא רכמו באיסורי הנאה אפרן מותרת

## סימן קלג

## הקזת דם וביצוע ניתוחים בערב יו"ט

- א. נהגו שלא להקזו דם בשום ערב יו"ט ואין לשנות וא"ח סימן תס"ח סעיף י' בהג"ח(א).
- ב. עוד נאמרו הרבה קפירות בעניני הקזה בש"ס ובפוסקים(ב).

(א) הרמ"א כותב באורח חיים תס"ח נהגו שלא להקזו דם בשום ערב יו"ט ואין לשנות. ובמג"א סקמ"ז ביאר דבערב שבתות נצא שר דשמיד טבוח ואי לאו הקבילו ישראל אוריתא הו" טבח להו לבשריהו ועורו רבנן על כל עיני משום ערב שבתות. ובמחצית השקל שם הוסיף ובודע שבכל הזמנים שאירע לאבותינו ענין מה בשינוע זמן ההוא שוב מהעורר קצת מעין אותו דבר וענין רה"א. וע"ע במשנה ברורה סק"ל"ח דשרעפין שקורין קעים ועצין יש מתירין חוץ מהעור שהוא יום הדין ועכ"פ בערב שבתות יש להחמיר. וב"ז כשרוצה להקזו לבריות אבל אם צריך להקזו משום סכנה כגון רשו"י ב"ה ימים ושומרי פה"א"ם ה"ו ע"ע"ש כי קצרת. ובש"ת מהר"י ברונא סימן ק"י"ח (הו"ד בכ"פ החיים ובדעת תורה בא"ן, ובדרכי"ת סימן קט"ז סק"פ) מביא בשם המהר"ל דגם בע"ש אין להקזו דהוא בערב יו"ט. ועוברא דה"ר שחל שבתות ביום אי וכו' ובע"ש נכנסו למרחץ ומיחו בבחורים מלהקזו משם מהר"ל דס"ל ראשון בערב יו"ט ולא אשחזו ב"ה והקזו ונסתכנו, ואמר ה"ל רעברו על דברי מור"י מהר"ל. וע"ע בשו"ת הרב"ת אפרים ה"א סימן ע"מ שד"ן כאחד שרוצה להקזו בערב ראש השנה רמיה"ב.

(ב) בט"ז יו"ד סימן קט"ז סק"י מביא שמצא בקובץ אחד ישן אלו ימים סכנה מאד להקזו דם קבלה מרבי יהודה החסיד אא"ט היינו ר"ח אייר אלול טבת, ובקובץ אחר מצא שבמקום יום א' של טבת נכתב יום ט"ז של טבת כשחל ביום א' (וכבר הארכנו בביאור דברי הט"ז בסימן י"ג הערה א' ע"ש הש"ב). וא"י מצאתי באזהרות נוספות לציונת ריחוק את ר"א אל יקזו דם בתמוז אלול ושבת וכו'. ובספר זכירה (עניני עידיהו ופיה"ב) איתא יש ימים מיוחדים בשנה ששולחו ה' מביאין יסודין וביהוד על ב"א המבעטים ביסודם. ע"כ יזהר אדם מלהקזו בהם דם ואלו הן הימים יו"ט חשוון, ה' שבט, כ' אדר, כ"ה ניסן, כ"ט אייר, ט"ז וב"ז סיון, כ"ה וכו' חמ"ח, כ' וב"ז אב, י"ב אלול, ובענין ראיתי בקב הישר פל"ב אך

שם גרס כ"ד תמוז במקום כ"ה וכן גרס שם כ"ז אב. וכן מצאתי בשמירת הנפש אות סיד שמביא מספר זכירה ימים אלו, אולם שם כתב ב' אדר במקום כ' אדר. עוד כתב בספר זכירה ובאלו הימים יזהר שלא ילכו הילדים יחידי אף ברחובות ושוקים כי אי הריחות מצויות בעולם ויש להם רשות ת"ז ליכנס בילדים. גם באלו הימים יש רשות לבעלי עינים רעות ליתן עין הרע בתנוקת או בממוך חנינו, יסגילתו לככות הילד באלו הימים ברחובות. עוד כתב ב"ז זכירה (עניני סגולות והפאות לכמה חברים) לא יועיל להקזו רק כיומי תשור וחשוון, ויומי ניסן ואייר אין צורך לכך. ואלו ימים טובים להקזה י"א בחודש י"ב, י"ז, י"ח, כ"א, כ"ב, כ"ג, וכו'. ובשאר הימים סכנה. וע"ע"ש כמה פרטים בהקזה. ובספר מועד כל חי פכ"ז אות ב' הביא הרבה נוסחאות שונות ב"ה. ומסיים ד"ש לזכור בהם ככל הנוסחאות. ובשו"ע הרב הלכות שמירת גוף יג"פ סעיף ה' כתב ואין להקזו רק בא' בשבת ובד' בשבת ובערב שבת אבל לא בשני שלשני וחמישי. במסכת ע"ז דף כ"ט ע"א איתא חלא לסיבורי (פרש"י הקזת דם מכתפיים) ימומנו לחענתא נפירש הערוך: מי דגים קטנים מלוחים לרוב כותענית אם טובל בהם פה יפה ל' וחילומא סכנתא וכו'. ובספר נזה שולם (חרדשי מכ" ע"ז דף כ"ט) כתב ומכאן אנו למדים דמי שהוא כותענית שחומץ סכנה היא לו אפילו לטבול ב' פתו. וצריך אדם לזהר. ואע"י ובשנתה הטבע מ"מ ראוי לחוש לדבר שיש בו חזק נמיש המהר"ל בפרק כ"ה סימן י"ב, ע"ע"ש. יהו"ד בדרכי תשובה סימן קט"ז סקמ"ב.

ובספר החינוך מצאנו ת"ג כתב דיווריו ה"ם אין מפליגין בספירה עד אחר חמשה ימים של חידוש הלבנה וכן נזהרים מלהקזו דם סמוך להירושה יבמה מלאכות אחרות גדולות וקטנות צריכים שמירה שלא לעשותן בעד שהלבנה מתחדשת עד שיאמרו שהפשתן שימצא במשרה אי ביהרז לבשל בחידוש הלבנה שהוא לוקה ולא יצליח אח"כ לכל וכלל ענינים אלה גלויים ונודעים הם לכל והאריכות בהם ילדות, והכל ברב"י של מקום כ"ה ובגזירתו וכו' (ומובא נמי בחידושי רע"ק יו"ד סימן קט"ז ס"ה ובשערי תשובה אורח חיים ח"ב). בגיטין דף ע' ע"א איתא שאדם הבא מן הדרך יגע והקזו דם ונכנס למרחץ ושותה יין ונשתבר וישן ע"ג קרקע ושמש מטתו מיד הוא מת (וע' בדרכינו בסימן ק"ח). עוד איתא שם דאחר שהקזו דם אין לו לעמוד אלא ישבה מעט (וע' בדברינו סימן כ"ה סעיף ב'). כשירע אורח סימן ה' סעיף י"ט כתב המחבר שהמקזו דם מהכתפים ולא נטל ידיו מפחד ב' ימים; ע"ע"ש סימן נ"ד סעיף כ"ד. ובסימן ד"מ סעיף ט"ז פסק שלא יבעול ביום הקזה. ויש עוד הרבה נמדות בענין הקזה. ואכמ"ל. ובספר תוספות ירושלם (יו"ד סימן קט"ז) מביא הא דאיתא בהירושלמי ביצה פ"א ה"ז שצריך אדם לזהר בנערותו מברכים שגורמים חלישות בעת זקנותו, ולפי' העלה שלא יפה ערשים המקוים הרבה דם בנערותם כי זה מו"ק הרבה לנזק בזקנותו ויהו"ד בדרכי תשובה סימן קט"ז סקצ"ח.

אולם יש לזקק אם זה שייך בזה"ז (עי' בהערות).

ג. אין לבצע ניתוחים בערב יו"ט, וכדאי שלא להוציא דם נשות ציץ אליעזר(ס), וי"א דמותה לעשות בדיקות דם נשות רבנות אפרים(ר).

ז. יש להסתפק האם שייך בזה"ז כל הימים של הקור. הנה בהנחה מיימונית העיר על הרמב"ם פ"ד הלכות דעות ה"ח במשיב בריני הקור. וי"ל ענינו הקור תמוצא כס"פ מפני וכו'. ובכסף משנה שם כתב רמ"ם אין קישור על דברי הרמב"ם שרפואת והנעת מלכות בבל שבה היו חכמי הגמרא משנה משאר ארצות וכו'. ומלבד זה צורת ההקדמה בזה"ז שונה מההקדמה דא"ל וראה באליה רבה סו"ט תנצי שכתב בשם האגודה רבימיהם היו מקיזים ריב דדם אבל עתה אין מקוין כי"כ. ובא"ח סימן ד' סעיף י"ט מבואר מהב"ד המחבר שהמקור דם צריך נטילת ידים. ובספר לקט הקמח החדש סק"א דן בזה. האם מי שעשה בדיקת דם בזה"ז צריך נטילת ידים ומסיק רבדאי נכון להחמיר. אולם בספר נשמת אברהם סימן ד' הערה ד' כתב דא"ל לא נאמר דין המחבר רק בשעצם היצאת הדם הוא רפואה כגון מחלות הגורמת לעורף של כדוריות אדומות והיזיון לרקידים מפעם לפעם. אבל בסתם בדיקות דם שעושים לחולה איצ נטילה. ומביא בשם הגר"ח אויערבאך שליט"א ולא בעי נטילת רק אחרי הקור שהיא עצמה לשם טיפול ולא כשהכונה לשם בדיקות. דבדברים שהם משום טיפול אין לנו אלא מה שכתוב. ובזמן חיל ההקדמה היתה רק לשם טיפול ולא לשם בדיקת דם.

ח. יש לזקק האם שייך לעשות ניתוח בזה"ז בערב יו"ט עפ"י הרמ"א בסיומן תס"ח סעיף י' דנהגו שאין מקוין דם בשום ערב יו"ט. (ביארנו לעיל בהערה א'). והנה בשו"ת ציץ אליעזר ח"ב סימן מ"ז האריך בזה ומסיק דאין לבצע ניתוחים בערב יו"ט אלא אם הם דחופים. ואף דאין כוונת היתוח להוציא דם ורק דמילא דא"ל בא, ואריבא הוציא שרצא דם מה פחות, מ"מ פירוקא לסכנתא לא עברין. וכ"ש שלא יוצא מנות דם דרך הורידים או שום התרמת דם. ועיי' להל' אם קיים חשש שאם לא יבצע הניתוח שלו באותו יום יתבטל מורו ויצטרך לחכות הרבה זמן עד שיגיע תורו שנית, וחבל לפי החל' ולפי האדם. (ועיי' דב"ל ערב יו"ט יש להתיר חוץ מערב יו"ט אחרון של סוכות שהוא יום הדין). גם בספר תורת הולדת פמ"ז הלכה ד' כתב דיש להמנע מהוצאת דם לבדיקה ומניתוח קיסרי בעו"ט יפדעו בערב שנתער פרט למקיים של פקודת נפש. ועמ"ש בזה בגמ"ש אברהם סימן תס"ח סק"ב.

ה. כשי"ת רבנות אפרים היא סימן ש"מ כתב בדיוקנות דם דאז אינו דומה

— ולענין הקור כשהוא עומד, וקמ"ה מיד אחר הקור — ראה לעיל סימן כ"ה —

### סימן קלד

### הסיבה, זריקת טיפות היין בליל פסח

א. כשהוא מיסב (בליל פסח) לא יטה על גבו ולא על פניו ולא על ימינו ולא על שמאלו (שר"ע או"ח סימן תע"ב סעיף ג'). ואין חילוק בין איטר לאחר (הגרי"א).

לבדיקת דם שעושים בזה"ז דאז היו חלשים אחרי ההקור (עי' ערוך השלחן תס"ח ס"ג). משא"כ בזה"ז שמוציאים קצת דם מהאצבע ולא מרגישים שום תולשא מזהר לעשות בדיקות דם. ונראה דגם הוא יסכים לאסור ניתוחים בזה"ז ודאי מחליש האדם.

א. העתקנו מלשון המחבר והרמ"א בסימן תע"ב סעיף ג'. והוא דלא מיסב על ימינו אלא על שמאלו ביאר המשנה בירידה סק"י עפ"י הרמ"א דזה לא מקרי הסיבה כיון שצריך לאכול בימינו, ועוד טעם אחר יש בזה דשמן יקדים קנה ליושט דחושט הוא בעד יומי וכשהוא מטה ראשו כלפי ימין נפתח הכובע שע"פ הקנה מאליו. ויכנס שם המאכל י"בא ליו"י סכנת. ובהא דכתב המחבר שלא יטה על גבו כתב המשנה בירידה בסק"י דזה לא מקרי חירות, אולם רש"י מפרש (בפסחים ק"ח ע"א ב"ד) שמא גם בזה שמא יקדים קנה ליושט. וכתב הב"ב החיים אות ט"ז אע"פ ששאר מפרשים לא פירשו כן אלא על המיסב על ימינו מ"מ הובא דיש חשש סכנה חיישינן למיעוטא יע"כ יש לזהר בזה גם כשהוא ימנות השנה.

ב. המשנה ברורה סק"א מבאר דגם איטר צריך להסב על שמאל כל ארבע ואע"ג דהוא איבד המיד בשמאלו י"א"כ לטעם א' ה"ה צריך להסב על ימינו מ"מ אין לחלק מפני טעם ב' שמא יקדים קנה ליושט, והוא טעמא עריפא לן משום דהוי סכנתא וחמירא סכנתא מאיסורא י"אב"ל אותי הפעם בימין כל אדם, עכ"ל.